NOVA UNIVERZA
FAKULTETA ZA SLOVENSKE IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

Podedovane travme

Knjiga povzetkov

Ljubljana, 28 maj 2026

Konferenca

Podedovane travme

Knjiga povzetkov

Uredil: Tomaž Ivešić

Izdajatelj: Fakulteta za slovenske in mednarodne študije, Nova univerza

Za založnika: Tomaž Ivešić

Organizator konference: Fakulteta za slovenske in mednarodne študije, Nova univerza

Organizacijski odbor: Tomaž Ivešić, Ivo Jevnikar, Polona Zoja Jambrek, Mira Delavec Touhami

Ljubljana, May 2026

Konferenco je finančno podprl Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvi in po svetu.

Program konference: Podedovane travme

Datum: 28. maj 2026
Začetek: 9:00
Lokacija: FSMŠ Nova univerza, Mestni trg 23, 1000 Ljubljana

9:00 - 9:15 | Pozdravni nagovor

- Dr. Tomaž Ivešić (FSMŠ)
- Ivo Jevnikar (Knjižnica Dušana Černeta)

9:15 - 10:55 | 1. panel – Podedovane travme in njihov vpliv

- **dr. Anja Moric, Inštitut za novejšo zgodovino***:* Posredovani spomini, podedovana travma in odnos slovenskih Nemcev v diaspori do Slovenije

- **dr. Katja Hrobat Virolget, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistiko**: Molk, Travme, konfliktni spomini in hibridne identitete v okviru Istrskega eksodusa

  dr. Helena Jaklitsch, Nova slovenska zaveza: Politična emigracija: Iz roda v rod gre ljubezen, pa tudi (kolektivni) spomin

- **Helena Janežič, Narodna in univerzitetna knjižnica**: Kar je zapisano, ostane. Kulturne manifestacije travm med izseljenskimi Slovenci v literaturi na primeru Nukovega D-fonda

---

10:55 - 11:25 | Diskusija 1. panela (15 min)

11:25 - 11:40 | Odmor za kavo (15 min)

11:40 - 13:00 | 2. panel – Podedovane travme v sodobnem času

- **Marta Keršič in Neža Strajnar, Študijski center za narodno spravo**: Zakladnica spominov: med spominom, travmo in izseljenstvom

- **Polona Jambrek, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta:** Med tišino in razcepljenjem: projektivna identifikacija v kontekstu povojne migracijske travme Slovencev

- **dr. Lia Katarina Kompan Erzar, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta**: Od molka do sočutne pripovedi: družinski pogoji prenosa in predelave travme

---

13:00 - 13:30 | Diskusija 2. panela (15 min)

13:30 | Zaključek konference

Povzetki

- Anja Moric (Inštitut za narodnostna vprašanja)

Posredovani spomini, podedovana travma in odnos slovenskih Nemcev v diaspori do Slovenije

Prispevek se osredotoča na vprašanje, kako se travmatične izkušnje prisilnih migracij in povojnih izgonov nemško govorečega prebivalstva iz Slovenije prenašajo med generacijami ter kako ti posredovani ali medgeneracijski spomini oblikujejo sodobne identitetne pozicije v diaspori.

Empirična podlaga temelji na kvalitativnem raziskovanju med izseljenimi Nemci v Avstriji, Nemčiji, ZDA in Kanadi, kjer se prepletajo individualni spomini, družinske zgodbe in širši skupnostni diskurzi. Posveti se razmerju med osebnim oziroma družinskim spominom in institucionaliziranimi oblikami spomina, ki pogosto reproducirajo enostranske ali nacionalno obarvane interpretacije preteklosti.

Prispevek izhaja iz teze, da posredovani spomini pomembno vplivajo na sodobni odnos potomcev teh skupnosti do Republike Slovenije: ta se giblje od čustvene navezanosti in iskanja korenin do občutkov odtujenosti, nerazrešene krivice ali nezaupanja. Vendar pa ti odnosi niso statični, temveč se lahko v različnih družbeno političnih okoliščinah spreminjajo.

V zaključku prispevek razmišlja o vlogi socialnega spomina kot prostora potencialnega konflikta, a tudi kot možnosti za refleksijo in preoblikovanje odnosov med skupnostmi. Namesto homogenizacije pogledov zagovarja pristop, ki priznava pluralnost spominov in odpira prostor za razumevanje kompleksnih dediščin podedovane travme v postkonfliktnih družbah.

- Katja Hrobat Virloget (Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistiko)

Molk, Travme, konfliktni spomini in hibridne identitete v okviru Istrskega eksodusa

Prispevek bo skušal razumeti razdeljene spomine in molk, tišino v okviru ti. Istrsko-Dalmatinskega eksodusa, ko je cca. 250.000 italijansko govorečih ljudi zapustilo Jugoslavijo po drugi svetovni vojni. Že samo poimenovanje, za slovensko in hrvaško javno naracijo »optanti«, za italijansko naracijo »begunci« (it. *esuli*), odraža konfliktne in paralelne nacionalne interpretacije migracij, ki so se spreminjale skozi čas. Medtem ko je v 90ih letih v Italiji prišlo do prekinitve molka, s čimer so istrski begunci postali nacionalne žrtve, je v Sloveniji tema vse do zadnjih let ostajala v zatišju. Travmatični spomini na predhodno obdobje fašističnega nasilja in kasneje na istrsko-dalmatinski eksodus na obeh straneh slovensko italijanske meje bili predmet političnih manipulacij: nekatere pripovedi so bile utišane, druge poudarjene, da bi se oblikovali konkurenčni nacionalni diskurzi viktimizacije. Z naselitvijo istrskih beguncev v slovenske vasi v zaledju Trsta se je poitalijančilo multikulturno ozemlje in hkrati so se vzpostavili »zidovi« med lokalnim slovenskim in priseljenim italijanskim prebivalstvom. Obravnavani bodo spomini, molki in travme pri beguncih v okviru Istrskega eksodusa v Avstraliji, kjer je bila narejena etnografska raziskava med slovensko in italijansko govorečimi Istrani. Predstavljena bo primerjava med tem, kako so eni in drugi doživljali eksodus, pri čemer je bil molk in travme opaziti pri italijansko govorečih, medtem ko slovensko govorečih zaradi odsotnosti nacionalne naracije termina eksodus sploh niso poznali. Pri vseh obravnavanih

skupinah je bilo opaziti tudi drugi tip molka, povezanega z nacionalno identiteto: od zamolčevanja slovenske identitete v družinah do prilagajanja nacionalne identifikacije za potrebe »boljšega življenja«, kot je bilo že pokazano za prebivalstva ob mejah v okviru koncepta »nacionalne indiferentnosti«. Prispevek bo na koncu v duhu sprave in zdravljenja nezaceljenih ran obravnaval tudi poskuse sprave oz. poslušanja »drug drugega«, ki smo jih izvajali prek evropskega projekta *RE4Healing: Cross-border Remembrance, Reconnection, Restoring, and Resilience* (CERV, Evropska komisija; okrogla miza, psihoterapevtske obmejne delavnice, film) in izjemno pozitiven odziv na prevod italijanske knjige o eksodus. Raziskava poteka tudi v okviru sledečih projektov: *Ethnography of Silence(s)* (ARIS), *Hybrid Heritage: Articulations of Sedimentation and Erosion of Religious Landscapes in Contemporary Contexts (HiBa)* (NextGenerationEU).

- Helena Jaklitsch (Nova slovenska zaveza)

Politična emigracija: Iz roda v rod gre ljubezen, pa tudi (kolektivni) spomin

Meseca maja 1945 je Slovenijo zapustilo prek 20.000 Slovencev. Med njimi je bilo več kot 11.000 pripadnikov Slovenske narodne vojske ter okoli deset tisoč civilistov. V strahu pred maščevalnostjo izvajalcev komunistične revolucije se je umaknil dobršen del slovenske elite, številne družine z otroki in starejši. Večina med njimi se je znašla v taboriščih v Italiji in Avstriji, prav vse pa je zaznamovala vrnitev in izvensodni poboj domobrancev. Izguba domovine, smrt najbližjih ter krivična oznaka »izdajalci«, ki jim jo je dodelila komunistična oblast, je zaznamovala življenje politične emigracije še desetletja kasneje. Ob ohranjanju spomina na pobite domobrance in izgubo očetnjave se je v slovenski skupnosti do določene mere izoblikoval kolektivni spomin na čas, ki je nepovratno spremenil njihova življenja in življenja njihovih družin. Ta spomin je delno prekril zgodbe posameznikov, ki so zato ostale neznane naslednjim generacijam. Seveda velja pri tem upoštevati, da so v nov svet prišli brez vsega in je bilo potrebno začeti vse znova. Vso energijo so tako usmerili v ustvarjanje novega življena, pa tudi gradnjo slovenske skupnosti, ki je postala njihova »Slovenija« v malem. Zanimivo je tudi, da je v slovenski skupnosti ostajala v spominu izjemno ustvarjalna zgodba slovenskih beguncev v begunskih taboriščih na Koroškem, medtem ko je spomin na življenje Slovencev v begunskih taboriščih v Italiji obstal na nekem obrobju, čeprav je bilo prav tako ustvarjalno bogato.

- Helena Janežič (Narodna in univerzitetna knjižnica)

Kar je zapisano, ostane: Kulturne manifestacije travm med izseljenskimi Slovenci v literaturi na primeru Nukovega D-fonda

Selitve so lahko stresne, vendar same po sebi niso nujno travmatične. Take postanejo, ko je izseljevanje povezano s prisilo, strahom, ogroženostjo ali občutkom nemoči, bodisi zaradi vojne, političnih pritiskov ali ekonomske negotovosti. V takšnih okoliščinah izseljenstvo ne pomeni le spremembe okolja, temveč prinaša tudi izgubo doma, jezika, odnosov, občutka identitete in pripadnosti ter povzroča dolgotrajno negotovost. Takrat izkušnja preseže običajen stres in lahko postane travmatična.
Slovensko izseljevanje je bilo v tem pogledu v veliki meri travmatična izkušnja, najintenzivnejši val travmatičnega izseljevanja predstavlja čas po drugi svetovni vojni. Vojna in dogodki po njej so povzročili močan begunski val, ki je pomenil nadaljevanje travm in

nastajanje novih. V primerjavi s prejšnjimi izseljenskimi valovi je Slovenijo tokrat zapuščal mnogo bolj izobražen sloj, zato je bila močnejša tudi njihova dejavnost na področju kulture. Med njimi so bili mnogi intelektualci, ki so bili pred vojno na vodilnih mestih v slovenski politiki, publicistiki in kulturi. Kljub težkim življenjskim pogojem v novem okolju so tudi v novih domovinah nadaljevali z umetniškim, kulturnim in publicističnim delom in mnogi med njimi svoje travmatične izkušnje prelili na papir. Temu je botrovala želja v smislu »kar je zapisano, ostane« - v opomin in poduk zanamcem predstaviti svoja doživetja, izkričati bolečino in ohraniti vedenje o travmatičnih dogodkih. Zapiski so še najmanj verjetno nastajali ob zavedanju, da imajo tudi terapevtski pomen iztisnitve bolečine in omogočanja vzpostavitve distance.
Zapisi o travmatičnih doživetjih, povezanih z drugo svetovno vojno in po njej, so se znašli v tako imenovanem D-fondu Narodne in univerzitetne knjižnice, če so, seveda vsi publicirani v tujini, uspeli najti pot do slovenske narodne knjižnice. Prispevek govori o kulturni manifestaciji travm v izseljenski literaturi s poudarkom na analizi gradiva iz Nukovega D-fonda.

- Marta Keršič in Neža Strajnar (Študijski center za narodno spravo)

ZAKLADNICA SPOMINOV: MED SPOMINOM, TRAVMO IN IZSELJENSTVOM

Zakladnica spominov je zbirka video-, zvočnih in pisnih pričevanj Slovencev doma in po svetu, ki v okviru raziskovalnega dela Študijskega centra za narodno spravo dokumentira osebne in družinske zgodbe 20. stoletja. Prispevek bo na podlagi zbranih pričevanj slovenskih izseljencev in njihovih potomcev obravnaval vprašanje soočanja s polpreteklo zgodovino in travmami med Slovenci, ki so kot politični begunci zapustili Slovenijo po koncu druge svetovne vojne oziroma v petdesetih letih 20. stoletja na podlagi zakonodaje o združevanju družin.

Projekt trenutno obsega 100 pričevanj slovenskih izseljencev in njihovih potomcev ter temelji na življenjskih zgodbah, zbranih med Slovenci v Argentini, ZDA, Kanadi in Avstraliji. Zakladnica spominov tako predstavlja ne le pomemben zgodovinski vir, temveč tudi dragoceno osnovo za raziskovanje travm, medgeneracijskega prenosa spomina ter vprašanja identitete in pripadnosti.

Analiza pričevanj razkriva različne oblike travmatičnih izkušenj, povezanih z izgubo domovine, političnim pregonom, razseljenostjo in prekinjenimi družinskimi vezmi, hkrati pa poudarja pomen svobodnega družbenega okolja pri soočanju s travmami. Prispevek bo osvetlil pomembno vlogo družinskih pripovedi, skupnostnega spomina ter slovenskih skupnosti pri medgeneracijskem prenosu zgodovinskih izkušenj in ohranjanju identitete. Posebej bodo izpostavljeni primeri posameznikov, ki so se na različne načine soočali s travmami, ter zgodbe povratnikov v Slovenijo, pri katerih se spomini in izkušnje prednikov ohranjajo brez prekinitve ter predstavljajo pomemben vir za raziskovanje slovenske zgodovine med drugo svetovno vojno in po njej.

- Polona Jambrek (Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta)

Med tišino in razcepljenjem: projektivna identifikacija v kontekstu povojne migracijske travme Slovencev

Raziskovalno in klinično delo avtorja se osredotoča na razumevanje projektivne identifikacije kot ključnega mehanizma pri obdelavi travme, ki presega individualno raven in se prenaša med generacijami. Posebno pozornost namenja izkušnjam slovenskih povojnih preseljencev, katerih zgodovinska prekinitev, prisilna migracija in politično zaznamovana izguba so povzročile specifične psihične dinamike. Te so zaznamovane z razcepljenostjo, tišino in nezmožnostjo simbolizacije travmatičnih izkušenj. Projektivna identifikacija se v tem kontekstu izkaže za osrednji mehanizem prenosa razcepljenih travmatičnih vsebin med generacijami. Zgodovinsko pogojena prisilna migracija in politična razcepljenost sta ustvarila dolgotrajne nemožnosti simbolizacije travme, kar vodi v prenos neizgovorjenih afektov, kot so krivda, sram in bes, skozi medosebne odnose, pogosto na nezaveden način. Avtor pokaže, kako projektivna identifikacija ne deluje zgolj kot obrambni mehanizem posameznika, temveč tudi kot relacijski prostor, v katerem se kolektivna travma ohranja in prenaša. Prispevek osvetljuje pomen razumevanja medgeneracijske travme in njene implikacije za psihoterapevtsko delo z osebami iz migracijskih in diaspornih kontekstov.

- Lia Katarina Kompan Erzar (Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta)

Od molka do sočutne pripovedi: družinski pogoji prenosa in predelave travme

Povzetek: Prispevek obravnava medgeneracijski prenos travme z vidika družinskih pogojev, ki bodisi omogočajo vztrajanje travmatične dediščine bodisi odpirajo možnost njene postopne predelave. Izhaja iz relacijskega in razvojnega razumevanja travme, po katerem dolgoročne posledice travmatičnih izkušenj niso odvisne zgolj od narave samega dogodka, temveč predvsem od načinov, kako je ta izkušnja umeščena v procese navezanosti, družinski spomin, možnost žalovanja ter širši socialni in simbolni kontekst.

Temeljna teza prispevka je, da se travma najizraziteje prenaša tam, kjer prevladujejo molk, zanikanje, sram, čustvena nedostopnost staršev, obrnjena navezanost ter odsotnost varnega prostora za ubeseditev in simbolizacijo bolečine. V takšnih družinskih dinamikah otrok pogosto prevzame čustveno breme starševske stiske, kar pomembno zaznamuje njegov razvoj samopodobe, afektivne regulacije in poznejših odnosov. Nasprotno pa se predelava travme začne v okoliščinah, ki omogočajo varen odnosni prostor, koherentnejšo pripoved, priznanje izgube in krivice ter postopno žalovanje. Medgeneracijski prenos travme se ne razrešuje zgolj s časovno distanco, temveč s preoblikovanjem molka v sočutno pripoved, ki bolečini vzpostavi psihični pomen, odnosni okvir in človeško dostojanstvo.